

Світлана Петренко,
доцент кафедри журналістики та нових медіа
Факультету журналістики
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка,
доктор філософії з журналістики (PhD)

 <https://orcid.org/0000-0001-9596-5531>
 s.petrenko@kubg.edu.ua

Svitlana Petrenko,
PhD in Journalism, Associate Professor
at the Department of Journalism and New Media,
Faculty of Journalism,
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University

БІБЛІЯ ЯК УНІКАЛЬНЕ МЕДІА: ТРАНСЛЯЦІЯ ЦІННОСТЕЙ ТА ЇХНЯ РОЛЬ У МЕДІАКОМУНІКАЦІЯХ І ЖУРНАЛІСТИЦІ

////////////////////////////////////

THE BIBLE AS A UNIQUE MEDIA: TRANSMISSION OF VALUES AND THEIR ROLE IN MEDIA COMMUNICATIONS AND JOURNALISM

Стаття продовжує цикл дослідницьких публікацій за результатами вивчення правди як соціальнокомунікаційної категорії журналістики та Біблії як унікального медіа, що з давніх часів транслює засадничі загальнолюдські цінності. У сучасну епоху глобальної постправди, релятивізації суспільного життя, руйнації ціннісних систем і віртуалізації комунікаційного простору звернення до морально-ціннісних засад журналістської діяльності є вочевидь актуальним. Це підтверджують праці американських, європейських та українських дослідників. Метою розвідки є вивчення трансльованих Біблією духовних цінностей з позицій соціальнокомунікаційного підходу та визначення їхньої ролі в суспільних відносинах, журналістській діяльності та медіакомунікаціях. Методологічною основою є соціальнокомунікаційний підхід. Застосовано елементи системно-структурного, інформаційного, культурологічного наукових підходів, а також методи кількісного та якісного контент-аналізу, дискурсивного, концептуального, порівняльного аналізу, синтезу й узагальнення. Осягненню біблійних морально-ціннісних наративів сприяли філософські методи. Викладено головні результати аксіологічного аспекту дослідження, здійснення якого й екстраполяція результатів на сучасні тренди глобального комунікаційного простору підтверджують визначальну роль, взаємну пов'язаність і залежність засадничих морально-ціннісних категорій не лише у біблійному дискурсі, а й у реальному функціонуванні нинішнього інформаційного суспільства й особистому житті людини. Обґрунтовано природу, властивості, взаємопоеднаність і взаємозалежність Правди — Справедливості — Свободи — Добра — Життя як засадничих цінностей і духовних категорій. Зроблено висновок, що духовні цінності є фундаментальними підвалинами, моральними регуляторами міжособистісних і суспільних відносин, «гарантами» гармонійного світовлаштування та розвитку, здатними виконувати роль ціннісного мірила в медіакомунікаціях і журналістиці.

Ключові слова: Біблія, медіа, комунікації, журналістика, цінності, морально-ціннісні наративи, правда, справедливість, добро, мир, безпека, мудрість.

The article continues the cycle of research publications based on the results of studying truth as a social-communication category of journalism and the Bible as a unique media that has been broadcasting fundamental universal values since ancient times. In the modern era of global post-truth, relativization of social life, destruction of value systems and virtualization of the communication space, the appeal to the moral and value principles of journalistic activity is obviously relevant. This is confirmed by the works of American, European and Ukrainian researchers. The purpose of the investigation is to study the spiritual values broadcast by the Bible from the standpoint of a social-communication approach and determine their role in social relations, journalistic activity and media communications. The methodological basis is a social-communication approach. Elements of system-structural, informational, and cultural scientific approaches were applied, as well as methods of quantitative and qualitative content analysis, discursive, conceptual, comparative analysis, synthesis, and generalization. The comprehension of biblical moral and value narratives was facilitated by philosophical methods. The main results of the axiological aspect of the study are presented., the implementation of which and the extrapolation of the results to modern trends in the global communication space confirm the determining role, mutual connection, and dependence of the fundamental moral and value categories not only in biblical discourse, but also in the real functioning of the current information society and personal life of a person. The nature, properties, interconnectedness and interdependence of Truth — Justice — Freedom — Goodness — Life as fundamental values and spiritual categories are substantiated. The conclusion

is made that spiritual values are the fundamental foundations, moral regulators of interpersonal and social relations, "guarantors" of a harmonious world order and development, capable of performing the role of a value criterion in media communications and journalism.

Keywords: Bible, media, communications, journalism, values, moral and value narratives, truth, justice, goodness, peace, security, wisdom.

© Петренко С., 2025

Вступ. Початок ХХІ століття, охарактеризований дослідниками як «ера постправди» (*"Post-Truth Era"*) [1], очевидними прикметами якого є «розпад правди» (*"Truth Decay"*) [2], стрімке поширення дезінформації в Європі та світі, засилля фейків у комунікаційному просторі й інформаційно-психологічні війни [3]; відзначається також релятивізацією всіх сфер життя, моральним нігілізмом і руйнацією засадничої ціннісної системи, що виявляється не лише на локальних рівнях, а й у глобальному масштабі. Актуальні геополітичні події, пов'язані зі вступом Дональда Трампа на посаду президента США, його риторикою та діями, вочевидь підтверджують це. Російська агресія проти України, війни, конфлікти на Близькому Сході та в інших регіонах демонструють, що межі між свободою та всюдозволеністю стираються, міжнародне право руйнується, людське життя знецінюється, світ стає хитким і небезпечним.

На цьому тлі Книга Книг — Біблія як давнє писемне джерело й унікальне медіа [4] доносить крізь тисячоліття до сучасного суспільства засадничі моральні цінності, духовний Закон і принципи гармонійного світовлаштування, спрямовані на Добро та Життя¹ людини і людства загалом. Залишаючись у царині досліджень релігієзнавців, істориків, філологів і лінгвістів, це сакральне джерело є майже невивченим з погляду журналістикознавства та соціальних і медіакомунікацій. Відповідно його суспільне значення є недооціненим й обмежується переважно релігійним сприйняттям. У той же час, з огляду на актуальні геополітичні події, що розгортаються навколо війни в Україні, глобальні зміни морально-ціннісного ландшафту та сучасні медіакомунікаційні тренди, це джерело заслуговує на поглиблене вивчення та викликає науковий інтерес до пізнання

й осмислення випробуваних часом і суспільно-історичними трансформаціями біблійних ціннісних наративів із позиції соціальнокомунікаційного (СК)² підходу. Свобода, мир, правда, справедливість, добро, любов, безпека, життя — всі ці цінності є актуальними в сучасному світі та життєво важливими для людини і людства.

Г. Тимошик визначила місце Біблії в царині наукових розвідок: «Біблія — феномен людського духу, істина, зафіксована на скрижалях часу, комплекс вітальних цінностей — завжди була і буде об'єктом різноаспектних наукових (лінгвістичних, культурологічних, теологічних, філософських і ін.) студій. Зважаючи на ідеологічні переміни кінця ХХ століття, духовне життя посттоталітарного простору набуло нового виміру, де Біблія стала перманентно важливою константою екзистенції нації» [5, с. 101]. Інтегрально як інтертекст культури та маніфест специфічного «релігійного антропоцентризму», що доносить людству «поняття про метафізичні та екзистенціальні проблеми буття й моральні настанови» [6, с. 38], розглядає Біблію С. Абрамович та члени його наукової школи [6; 7; 8].

На важливість морально-ціннісного підґрунтя, що розкривається в біблійному дискурсі, для підготовки фахівців журналістики, формування їхньої світоглядної позиції звертають увагу науковці львівської школи журналістики Й. Лось, Т. Хоменко, О. Федик. Розвиваючи концепцію світоглядної публіцистики М. Шлемкевича, Й. Лось закладає ціннісні засади Біблії в основу журналістської діяльності, акцентуючи на духовних вимірах професії журналіста [9; 10]. Розглядаючи журналістську діяльність через призму біблійного Слова, Т. Хоменко наголошує на духовних основах професії: «Завдання ЗМІ — не дезорієнтувати реципієнта, викори-

¹ Тут і далі слова «Добро», «Життя», «Правда», «Слово» та ін. пишемо з великої літери у випадках, коли вони вказують на метафізичні поняття та феномени, що мають сприйматися й осмислюватися ірраціонально, духовно, оскільки належать до вищих, духовних, трансцендентних категорій, на відміну від їхніх відповідників раціонального світу, що пишуться за граматичними правилами української мови з малої літери.

² Аббревіатуру СК вводимо на скорочене позначення таких понять і термінів, як «соціальні комунікації» та «соціальнокомунікаційний/-а/-і» у відповідних контексту відмінкових і родових формах. До прикладу: СК-підхід, СК-категорія, СК-проблема тощо.

стовуючи наймодерніший арсенал маніпуляції, а допомагати полагодити розхитану вісь нашого духовного життя, згадати про споконвічне Слово, що дало абсолютну, вічну й незмінну істину як основу та умову існування свободи і категоричного морального імперативу буття людини» [11, с. 123]. О. Федик, досліджуючи мову як «духовний адекват світу (дійсності)», акцентує на духовній природі слова, що бере початок від Слова біблійного [12]. Цим науковці підтверджують актуальність дослідження біблійних ціннісних наративів та їх імплементації в журналістику та журналістську освіту.

Таким чином, у світі, де під дією постправди й імперських амбіцій руйнується міжнародне право, терпить крах світовий порядок, який донедавна здавався непохитним, знищується ціннісна система, аморальність толерується та стає нормою у світовому масштабі, — **актуальність** дослідження цінностей, які транслює Біблія, та їх проєкції на журналістську та медіакомунікаційну діяльність є очевидною і беззаперечною. **Об'єктом дослідження** є Біблія як давнє писемне джерело й унікальне медіа, **предметом** — система ціннісних наративів у біблійному дискурсі з позицій СК-підходу та суспільної місії журналістики як особливого виду діяльності.

Метою дослідження є вивчення біблійних цінностей і морально-ціннісних наративів із позицій СК-підходу та визначення їхньої ролі в суспільних відносинах, журналістській діяльності та медіакомунікаціях, а **завданнями** — дослідити систему біблійних цінностей, виявивши ключові з них, з'ясувати їхню сутність, місце та значення в суспільстві та комунікаціях, визначити роль Біблії як носія ціннісної інформації та трансльованих нею наративів для журналістики, освітньо-професійної підготовки журналістів і фахової медіакомунікаційної діяльності.

Базовим джерелом наукової розвідки є «Біблія, або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту», що «із мови давньоєврейської й грецької на українську дослівно перекладена» [13, с. 3] професором Іваном Огієнком. Цей переклад є найпоширенішим виданням Біблії українською мовою, визнаний одним із найдосконаліших українських перекладів Святого Письма та є релевантним джерелом для наукових студій і реалізації поставлених завдань.

Вивчення Біблії як давнього писемного джерела й унікального медіа з позицій соціально-комунікаційного підходу (СК-підхід) в парадигмі «правда — журналістика — суспільство»

складає **новизну** наукового дослідження та має **практичну цінність** для виконання журналістикою покладеної на неї суспільної місії.

Методологія дослідження. Методологічною основою дослідження є СК-підхід, в межах якого застосовано елементи наукових підходів: *системно-структурного* (вивчення системи біблійних цінностей, її структурних елементів та взаємопов'язаності між ними), *інформаційного* (аналіз інформаційних аспектів ціннісних феноменів, категорій, наративів і моральних імперативів), *культурологічного* (вивчення міжкультурних аспектів ціннісної системи у синхронічному та діахронічному вимірах). Для виявлення ключових цінностей і вивчення їх особливостей застосовано методи кількісного та якісного контент-аналізу. З метою формування ціннісних категорій, виявлення їх пов'язаності та/або підпорядкованості використувалися елементи дискурсивного, концептуального, порівняльного аналізів, а також методи синтезу й узагальнення. Осягнення духовної природи та сенсів морально-ціннісних наративів Біблії, їх взаємопоєднаності, ролі та значення в сучасному інформаційному суспільстві здійснено філософськими методами — герменевтичним, метафізичним, діалектичним, гіпотетичним. Важливі результати для формування висновків, припущень і гіпотез дало застосування методів індукції, дедукції, інтроспекції.

Результати й обговорення. Ця наукова розвідка є одним із напрямків системного вивчення Біблії як медіа, окремі аспекти якої висвітлені в наукових працях [4; 14]. Спонукою до цих студій стало комплексне дослідження правди як СК-категорії журналістики [15], одним із базових джерел якого є Біблія. Дослідження виявило, що в біблійному дискурсі Правда як духовний, метафізичний феномен і категорія є не лише метакатегорією та метацинністю журналістики, а й нерозривно пов'язана з такими поняттями, як «справедливість», «свобода», «мир», «безпека», «добро», «любов», «щастя», «життя» тощо, що є онтологічно зумовленими й аксіологічно визначеними. Ці поняття формують систему засадничих цінностей і морально-ціннісних категорій та є необхідними для гармонійної життєдіяльності як окремої людини, так і людства загалом, а також закладають базис журналістської етики та професійних стандартів журналістики. Відповідно — потребують ретельного вивчення й осмислення в системі координат СК і журналістики.

Продовженням комплексного дослідження Правди як СК-категорії журналістики [15] стало системне вивчення Біблії як медіа з позицій

СК-підходу [4; 14]. Дослідження характеристик і функцій Біблії дозволило зробити висновок про відповідність Книги Книг поняттю «медіа» (за винятком періодичності, змінності, оновлюваності інформації), понад те — виявило ряд особливих характеристик і функцій, які складають *унікальність цього медіа як засобу масової інформації та каналу суспільно спрямованої комунікації*, що дало підстави визначити Біблію як *унікальне медіа* [4]. Підтверджено унікальні медійні властивості Книги Книг, суспільну цінність біблійного Слова, вказано на його абсолютну метафізичну природу, а також з'ясовано, що ініціатором біблійної комунікації, генератором інформації та біблійних наративів і Верховним Комуникантом є Бог-Творець, Який як Вищий Розум і Абсолют доносить суспільству екзистенційно важливу інформацію, усукуплену в Слові [14]. Обґрунтовано, що «це Слово:

1) йде від Першоджерела, Абсолюту — Бога-Творця;

2) має духовну природу та дію;

3) спрямоване в соціум, суспільство, на Добро як для окремої людини, так і людства загалом, з метою розбудови гармонійних міжособистісних і суспільних відносин;

4) є джерелом засадничих загальнолюдських цінностей, які є абсолютними та взаємопов'язаними;

5) транслює наративи, що розкривають алгоритми гармонійного життя людини та функціонування суспільства, причинно-наслідкові закономірності та абсолютний моральний Закон і його дію, з метою — «*щоб дати вам будучність та надію*»³ (Єр. 29:11)⁴, «*щоб щастило тобі в усьому, де ти будеш ходити*» (І. Нав. 1:7), «*щоб жили ви й було вам добре, і щоб довгі були ваші дні*» (Повт. 5:33);

6) виконує ряд суспільно важливих функцій;

7) є Правдою, веде до пізнання «науки правди», відновлення духовної комунікації (взаємодії) й осягнення вічного життя» [14, с. 66].

Також з'ясовано, що спрямованість і дія біблійного Слова та комунікації суголосна

з місією журналістики, а тому це Слово, що є ключовим у біблійному дискурсі, потребує не поверхневого сприйняття прагматичною логікою, раціональним розумом, а глибокого осмислення, розмірковувань, спостережень, включаючи ірраціональне й інтроспективне осягнення духовних⁵ (метафізичних) феноменів і категорій завдяки здатності виходити за межі стереотипів мислення, патернів масової свідомості, буденного сприйняття світу та процесів у ньому, формування духовного осмислення дійсності та моральних суджень. Відповідно це «покладає непрості виклики перед журналістською освітою, яка має закладати в основу освітньо-професійної підготовки фахівців медіа передусім сенси, суспільно вартісні ідеї, і лише потім технології їх увиразнення та донесення до свідомості аудиторії» [14, с. 66].

У цій статті викладено головні результати аксіологічного аспекту дослідження, здійснення якого й екстраполяція результатів на сучасні тренди глобального комунікаційного простору підтверджує визначальну роль, взаємну пов'язаність і залежність засадничих морально-ціннісних категорій, що мають духовну природу, не лише у біблійному дискурсі, а й у реальному функціонуванні нинішнього інформаційного суспільства й особистому житті людини.

Правда як метацінність. Ключовою, стрижнеформувальною ціннісною категорією в Біблії є Правда як «цілісний, непорушний, багатокomпонентний і багатовимірний трансцендентний феномен, що має метафізичну природу та належить до категорій трансценденції» [15, с. 122]. Головним, визначальним критерієм Правди є Добро. Дією Правди є справедливість. Правда як метацінність і метакатегорія нерозривно пов'язана з усіма духовними морально-етичними категоріями, що складають систему засадничих загальнолюдських цінностей, та є мірилом їх справжності. Характеристиками Правди та пов'язаних із нею ціннісних категорій є непорушність, незмінність, оскільки «в основі Правди, її первинної

³ Усі цитовані в цій статті біблійні тексти подаємо курсивом.

⁴ Покликання на цитовані біблійні тексти подаємо після лапок у круглих дужках, вказуючи скорочену назву відповідної Книги Біблії, далі через кому — порядковий номер розділу та через двокрапку — номер(и) цитованого(их) тексту(ів). У деяких випадках, щоб уникнути подвійних дужок, покликання на цитований текст після лапок у дужки не береться. Перелік скорочень назв Книг Біблії подано в кінці тексту статті у додатку.

⁵ У нашому розумінні *духовний* (-е; -а; -і [множ.]) — це пов'язаний із внутрішнім світом людини, визначальною сутністю якого є трансцендентний, метафізичний *дух*, що його наповнює, в ньому виявляється та через нього взаємодіє з навколишнім соціальним і природним середовищем. За Н. Бердяєвим, який розвинув «розуміння Духа як вільної, творчої сили, що не оречевлюється, а лише символізується у бутті», Дух є поєднанням божественної природи з людиною [16, с. 178], а головним атрибутом духовності є *свобода*, що споріднює людське і божественне і виявляється у творенні не лише об'єктів культури, а й власного життя [17, с. 179]. Поняття «духовна комунікація» окреслене в науковій праці С. Петренко «Правда як соціальнокомунікаційна категорія журналістики» [15].

сутності, лежить Закон абсолютної дії, який розкриває суть фундаментальних моральних принципів, закономірностей і механізмів міжособистісної та суспільної взаємодії, що (за умови їх дотримання) ведуть до гармонізації суспільних процесів і, в результаті, — загального Добра» [15, с. 120]. Це обґрунтовано в дисертаційному дослідженні, в якому розкрито природу, сутність, визначальні властивості та характеристики Правди, її соціальні та комунікаційні функції, визначено онтологічні, аксіологічні та соціальні критерії цієї категорії та подано алгоритм її пошуку й установлення в СК і журналістиці [15].

Де Правда — там справедливість. Суспільно важливою ціннісною категорією, безпосередньо пов'язаною з Правдою, є *справедливість*. Слово «справедливість» у відповідних іменникових, прикметникових, прислівникових формах, різних відмінках, родах і числах вживається в біблійних текстах 275 разів. Водночас це ціннісне поняття розкривається в книгах Біблії контекстуально та є одним із стрижневих. Справедливість, що в сучасному науковому дискурсі тлумачиться як синонім правди й отожднюється з нею, в контексті Біблії розкривається як результат дії Правди та дотримання моральних настанов і наказів, абсолютного морального Закону, встановленого Богом при творенні світу. Справедливість пов'язується з **правом**: «*Справедливість та право — підстава престолу Твого, милість та правда — обличчя Твоє випереджують!*» (Пс. 89:15); «*І будуть вони дотримуватися дороги Господньої, щоб чинити справедливість та право*» (Бут. 18:19). Зі справедливістю пов'язані ряд **життєво важливих моральних імперативів**: «*Не викривши закону, не будеш дивитися на особу, і не візьмеш підкуп, бо підкуп осліплює очі мудрих і викривлює слова справедливих. За справедливістю, лише за справедливістю будеш гнатися, щоб жити...*» (Повт. 16:18-20).

З'ясовано, що справедливість — це те, в основі чого Правда — як необхідна умова. На це вказує й спільний корінь: «**прав**»: **правда, право, справедливість**. Звідси й — **правити, управляти**, що означає — керувати людьми, суспільством на основі Правди, дотримуючись справедливості. Відступ від Правди є причиною несправедливості та має негативні суспільні наслідки, що є актуальними для сучасного суспільства. У біблійному дискурсі це відображено так: «*Ми зраджували й говорили неправду на Господа, і повідступали від нашого Бога, казали про утиск та відступ, вагітніли й вдумували з свого серця слова неправдиві... І пра-*

восуддя назад відступилося, а справедливість здалека стоїть, бо на майдані спіткнулася істина, правда ж не може прийти, — і істина зникла...» (Іс. 59:13-15). А тому, за твердженням Біблії, знання, розуміння абсолютних сенсів і характеристик Правди та здатність її визначати є необхідною умовою встановлення справедливості в тій чи іншій реальній ситуації та суспільному середовищі.

Свобода — воля — правда — життя. Свобода є однією з ключових цінностей людини та людської спільноти. Це поняття синонімізує з *незалежністю, волею* й у реальному житті часто набуває екзистенційного виміру. Важливим біблійним наративом, що пов'язує Правду зі свободою особистості та суспільства загалом і вказує на умову її досягнення, є слова Ісуса Христа: «*Як у слові Моїм позостанетеся, тоді справді Моїми учнями будете, і пізнаєте правду, — а правда вас вільними зробить!*» (Ів. 8:31-32). Тобто справжня свобода нерозривно пов'язана зі Словом Бога як Першоджерела Правди.

В українському перекладі Біблії І. Огієнка слово «свобода» вживається лише 1 раз і має значно ширше значення, ніж ситуативне визволення / звільнення від чого-небудь чи кого-небудь: «*Дух Господа Бога на мені, бо Господь помазав Мене благовістити сумирним, послав Мене перев'язати зламаних серцем, полоненим звіщати свободу, а в'язням — відчинити в'язницю...*» (Іс. 61:1). Тут передусім йдеться про духовну свободу особи. Свобода розкривається як цінність — свобода духу, а не лише фізичний стан. Апостол Павло, перебуваючи у в'язниці, залишався духовно вільною особистістю. Саме там він написав свої послання, які увійшли до канону Нового Заповіту Біблії. Ув'язнивши Павла фізично, римляни не змогли поневолити його дух. Майже незрячий, він бачив набагато глибше та ширше, бо йому «*Бог відкрив це Своїм Духом, — усе-бо досліджує Дух, навіть Божі глибини*» (1 Кор. 2:10). Це є історичним фактом. Слово в посланнях апостола Павла дотепер має потужну духовну силу, спрямовану на звільнення та порятунок кожної людини і людства загалом.

У біблійному контексті у значенні «свобода» вживається слово «воля», що є більш властивим українській мові (звідси — «вільний», а не «свободний» чи «свобідний», й «звільнити/ся», а не «освободити/ся»). Водночас під впливом русифікації вислів «дати / отримати свободу» в сучасній українській мові став більш уживаним, ніж «дати / отримати волю». Воля як свобода, визволення, звільнення людини, передусім

духовне — від неправди, беззаконня, гріха, так і фізичне — від засудження, кайданів, обов'язків, тягарів тощо, є однією з пріоритетних цілей трансляції Слова Божого. Слово «воля/ю/і/єю» вживається в Біблії 128 разів, в т. ч. у значенні Божої волі — 78 разів, свободи — 19, волі людської — 26. Також є «добра воля» і «воля князя», тобто, за біблійним контекстом, — «сатани», «диявола», «духа злоби» тощо. Слово «вільний» у різних відмінкових, родових і числових формах вжито 59 разів.

«Воля» у значенні «свобода» та в значенні «воля Божа» в українському перекладі позначається одним словом, адже воля Бога — це Його мотив і прагнення зробити людину вільною в прямому й у переносному розумінні: «*щоб очі відкрити незрячим, щоб вивести в'язня з в'язниці, а з темниці — тих мешканців темряви!*» (Іс. 42:7); бо «*світло на світ прибуло, люди ж темряву більш полюбили, як світло, — лихі-бо були їхні вчинки!*» (Ів. 3:19); тому «*Христос для волі нас визволив. Тож стійте в ній та не піддавайтеся знову в ярмо рабства!*» (Гал. 5:1); «*Господь же — то Дух, а де Дух Господній, — там воля*» (2 Кор. 3:17). Йдеться про звільнення від неправди, беззаконня, недобрих думок, вчинків і гріховних залежностей як духовного рабства людини.

До речі, абсолютний моральний Закон, що доносяться Богом як Верховним Комунікатором у Його Слові, подається як «*закон волі*», що веде людину до щастя («блаженства»): «*А хто заглядає в закон досконалий, закон волі, і в нім пробуває, той не буде забудько слухач, але виконавець діла, — і він буде блаженний у діянні своїм!*» (Як. 1:25). Тут «закон волі» — це закон свободи та вільного вибору людини (волі, бажань, прагнень), збудований на морально-ціннісних підвалинах. Дотримання цього Закону пов'язується зі щастям як наслідком: «*Тільки будь дуже сильний та відважний, щоб додержувати чинити за всім тим Законом, що наказав був тобі Мойсей, Мій раб, — не відхилюйся від нього ні праворуч, ні ліворуч, щоб щастило тобі в усьому, де ти будеш ходити*» (І. Нав. 1:8); «*Блажен муж, що за радою несправедливих не ходить, і не стоїть на дорозі грішних, і не сидить на сидінні злоріків, та в Законі Господнім його насолода, і про Закон Його вдень та вночі він роздумує! І він буде, як дерево, над водним потоком посаджене, що родить свій плід своєчасно, і що листя не в'яне його, — і все, що він чинить, — щаститься йому!*» (Пс. 1:1-3).

Цей Закон як морально-ціннісний регулятор має потужну духовну силу та моральні підвалини. Він покладений в основу «Правди Русь-

кої» Ярослава Мудрого, «Повчань» Володимира Мономаха, Конституції США та багатьох інших нормативно-правових і морально-етичних регуляторних актів, правил і норм поведінки. У наш час, коли закони, створені на вищих державних і міждержавних рівнях, не здатні забезпечити справедливості і мир у світі, що є очевидним на тлі актуальних геополітичних подій, цей Закон залишається єдиним твердим і непохитним моральним фундаментом, що гарантує людині та людству Життя.

Слідуючи суспільній місії журналістики, для професії журналіста, фахівців медіакомунікацій важливими є біблійні настанови, сформульовані у відповідній часу стилістиці: «*Така Божа воля, щоб добродіє глумили неувірно нерозумних людей, — як вільні, а не як ті, що мають волю на прикриття лихого, але як раби Божі*» (1 Пет. 2:15); «*Бо ви, браття, на волю покликані, але щоб ваша воля не стала приводом догоджати тілу, а любов'ю служити один одному! Бо весь Закон в однім слові міститься: „Люби свого ближнього, як самого себе!“*» (Гал. 5:13-14); «*Бо то Бог викликає в вас і хотіння, і чин за доброю волею Своєю*» (Флп. 2:13). У цих настановах — підґрунтя і просвітницької діяльності журналіста, і його громадянської вірності та свободи думки, спрямованої на суспільне добро, добро громади та людини, і високої самосвідомості та відповідальності за слово, що чітко сформульоване Ісусом Христом: «*Кажу ж вам, що за кожне слово пусте, яке скажуть люди, дадуть вони відповідь судного дня! Бо за слів своїх будеш виправданий, і за слів своїх будеш засуджений*» (Мт. 12:36-37).

Цінності та їх роль у суспільному житті та журналістиці. Глибинно в біблійному дискурсі розкриваються також такі важливі й актуальні загальнолюдські цінності, як мир, безпека, любов, щастя, добро, честь, гідність, слава, мудрість, що заслуговують окремої публікації. Дослідження виявило нерозривну поєднаність ключових цінностей: Правди — Справедливості — Добра — Любові — Мудрості — Свободи (Волі) — Честі — Гідності — Життя (і це не повний перелік) — як життєво важливих духовних категорій. У Біблії — це фундаментальні підвалини створеного Богом світу, певні моральні регулятори міжособистісних і суспільних відносин, «гаранти» гармонійного світовлаштування та розвитку. При цьому вони є абсолютними, складають єдину ціннісну систему, що має гармонізуючий вплив на особу, соціальну групу, суспільство.

Система цінностей особи, професіонала журналістики — передусім, є визначальною

в процесі здійснення нею/ним життєвого та фахового вибору. Суспільні наслідки цього вибору залежать від тієї ролі, статусу, місії, яку ця особа, цей фахівець виконує в суспільстві, який вплив на суспільні відносини має її/його професійна діяльність. Цей вибір завжди має наслідки — позитивні або ж негативні. Релятивізація цінностей руйнує та хаотизує ціннісну систему, вносить дисбаланс у суспільні відносини, занурює світ у систему глобального хаосу. За цих умов **система духовних, морально-етичних цінностей, трансльованих Біблією як унікальним медіа, здатна виконувати роль мірила сучасних ціннісних систем** як окремої особи, так соціальних груп і суспільства загалом, що визначає їх відповідність процесам гармонізації внутрішніх і зовнішніх суспільних відносин. Причому — в усіх сферах життя. У журналістиці цей інструмент є особливо важливим, оскільки **критичне мислення, необхідність якого в сучасному світі маніпуляцій є очевидною, без надійного ціннісного мірила, морального фільтру не є ефективним**.

Варто зазначити, що правдивість і чинність біблійних законів, принципів і постанов пізнається емпірично, й одним із головних методів є інтроспекція як самоспостереження за наслідками та результатами дотримання морально-ціннісних настанов Слова Божого — Біблії у власному житті та самоаналіз. А це своєю чергою потребує прийняття відповідних рішень і свідомої волі людини, здатності мислити, розуміти, досягати не лише прагматичним, раціональним розумом, а підіймаючись на рівень духовного осмислення й ірраціонального сприйняття, аналізу реальних відчуттів, думок, досягнень.

Важливу роль у цьому ціннісному формуванні / зростанні особистості фахівця медіа має відігравати журналістська освіта. Проте Біблія як джерело засадничих загальнолюдських цінностей і морально-ціннісних наративів дотепер не отримала належної уваги в системі соціогуманітарного знання, і зокрема — освітньо-професійній підготовці журналістів.

Висновки та перспективи. Результати вивчення аксіологічного дискурсу Біблії виявили, що цінності людського буття, трансльовані цим медіа:

1) лежать у площині духовного світу, йдуть від Першоджерела — Бога як Творця і Верхов-

ного Комуниканта — та мають метафізичну природу;

2) є абсолютними, засадничими, взаємопов'язаними;

3) формують основи загальнолюдської моралі та систему засадничих цінностей людства;

4) гармонізують суспільні відносини на всіх рівнях і спрямовані **до людини, для людини та її добра**;

5) є мірилом цінностей і ціннісних систем як окремої особи, так і суспільства загалом.

Відповідно, суспільна значущість цінностей, трансльованих Біблією як унікальним медіа, спонукає до наукового осмислення й осягнення їх саме з позицій соціальнокомунікаційного підходу та журналістики й усвідомленого прийняття як базису тими, хто працює зі словом, сенсами, чие слово має вплив і може чинити добро або спричиняти руйнівні наслідки та зло, тобто — для фахівців соціальних і медіакомунікацій, і безпосередньо — журналістів.

Результати дослідження дають підстави розглядати трансльовані Біблією цінності як абсолютне підґрунтя журналістських стандартів та етики. Ці категорії також вимагають поглибленого наукового вивчення, зокрема методами пізнання духовного (метафізичного), трансцендентного, що є непростим, але необхідним для наукових досліджень.

Зроблені нами перші спроби осмислення духовної природи слова, правди, духовної комунікації з позиції СК-підходу та журналістики наразі не є вичерпними, потребують подальших поглиблених досліджень, у тому числі — міждисциплінарних. Результати цих наукових розвідок мають практичну цінність і можуть використовуватися у журналістській освіті, зокрема в освітніх компонентах, що формують морально-ціннісний базис професіонала журналістики, правдоцентричну особистість, свідому своєї соціальної місії.

Соціальнокомунікаційний підхід відкриває нові можливості (поза усталеним релігійним світоглядом) для наукового осмислення засадничих морально-ціннісних систем, визначення їхнього місця та ролі в умовах сучасних викликів, практичного застосування в сучасному інформаційно-комунікаційному просторі, медіакомунікаціях і журналістиці зокрема. Це є новизною наукового дослідження Біблії як унікального медіа і має суспільно вагомі перспективи.

Умовні скорочення назв книг Біблії

Старий Заповіт		Новий Заповіт	
скор.	повна назва	скор.	повна назва
1 Цар.	Перша книга царів	1 Ів.	Перше соборне послання св. апостола Івана
Бут.	Буття : Перша книга Мойсеева	1 Кор.	Перше послання св. апостола Павла до коринтян
Вих.	Вихід : Друга книга Мойсеева	2 Кор.	Друге послання св. апостола Павла до коринтян
Екл.	Книга Еклезіястова	1 Сол.	Перше послання св. апостола Павла до солунян
Єр.	Книга пророка Єремії	1 Пет.	Перше соборне послання св. апостола Петра
І. Нав.	Книга Ісуса Навина	2 Пет.	Друге соборне послання св. апостола Петра
Іс.	Книга пророка Ісаї	2 Тим.	Друге послання св. апостола Павла до Тимофія
Йов.	Книга Йова	Гал.	Послання св. апостола Павла до галатів
Повт.	Повторення Закону : П'ята книга Мойсеева	Еф.	Послання св. апостола Павла до ефесян
Прип.	Книга приповістей Соломонових	Ів.	Євангелія від св. Івана
Пс.	Книга Псалмів	Мт.	Євангелія від св. Матвія
		Рим.	Послання св. апостола Павла до римлян
		Флп.	Послання св. апостола Павла до филип'ян
		Як.	Соборне послання св. апостола Якова

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Keyes Ralf. The Post-Truth Era. Dishonesty and Deception in Contemporary Life. New York: St. Martin's Press. 2004. URL: https://hadinur1969.files.wordpress.com/2018/10/ralph-keyes-the-post-truth-era_-dishonesty-and-deception-in-contemporary-life-st-martin_s-press-2004.pdf (дата звернення 18.11.2024)
2. Kavanagh J. & Rich M. Truth Decay. A Threat to Policymaking and Democracy. RAND Corporation. 2018. URL: https://www.rand.org/pubs/research_briefs/RB10002.html (дата звернення 18.11.2024)
3. Почепцов Г. Г. Сучасні інформаційні війни. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія». 2016. 504 с.
4. Петренко С. І. Біблія як медіа: порівняльний аналіз із позицій соціальнокомунікаційного підходу. *Образ : науковий фаховий журнал*. 2025. № 1(47). С. 44–58. DOI: [https://doi.org/10.21272/Obraz.2025.1\(47\)-44-58](https://doi.org/10.21272/Obraz.2025.1(47)-44-58)
5. Тимошик Г. Біблійна ономастика: особливості вивчення і добору термінологічного інструментарію. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології». 2005. № 538. С. 101–104.
6. Абрамович С. Д., Чікарькова М. Ю. Риторика : навч. посібник. Львів : Світ, 2001. 240 с.
7. Абрамович С. Д. Статус Біблії як «Книги книг» (сакральний текст як інтертекст культури). *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Серія : *Бібліотекознавство. Книгознавство*. 2015. Вип. 4. С. 29–40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nprknuibok_2015_4_6 (дата звернення: 21.01.2025).
8. Біблія як інтертекст світової літератури : колективна монографія / за ред. С. Д. Абрамовича. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2011. 478 с. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/913> (дата звернення: 23.01.2025).
9. Лось Й. Д. Перспективи світоглядної публіцистики : навчальний посібник. Львів : ЛНУ імені І. Франка, 2014. 294 с.
10. Лось Й. Д. Публіцистика й тенденції розвитку світу : навчальний посібник для вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації. У 2-х ч. Ч.1. Львів : ПАІС, 2008. 376 с.
11. Хоменко Т. М. Проповідництво і сучасна публіцистика : монографія. Львів : ПАІС, 2008. 136 с.
12. Федик О. Мова як духовний адекват світу (дійсності). Львів : Місіонер, 2000. 300 с.
13. Біблія, або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту / перекл.: Огієнко І. І. Київ : Українське Біблійне Товариство, 2018. 1232 с.
14. Петренко С. І. Слово в соціальнокомунікаційному дискурсі Біблії та його пов'язаність із журналістикою. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2025. Т. 86. С. 53–69. DOI: <https://doi.org/10.17721/2522-1272.2025.86.4>

15. Петренко, С. І. Правда як соціальнокомунікаційна категорія журналістики : дис... докт. філософії: 061. Київ, 2020. 382 с. DOI: 10.13140/RG.2.2.25776.07688
16. Хамітов Н. Духовність. *Філософський енциклопедичний словник* / ред. В. І. Шинкарук. Київ : Абрис. С. 179.
17. Кримський С. Дух. *Філософський енциклопедичний словник* / ред. В. І. Шинкарук. Київ : Абрис. С. 177–178.

REFERENCES

- Abramovych, S. D. (2015). Status Biblii yak «Knyhy knykh» (sakralnyi tekst yak intertekst kultury) [The Status of the Bible as the «Book of Books» (Sacred Text as Intertext of Culture)]. *Naukovi pratsi Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka. Serii: Bibliotekoznavstvo. Knyhoznavstvo*, 4, 29–40. http://nbuv.gov.ua/UJRN/npkpnuibok_2015_4_6 [in Ukrainian].
- Abramovych, S. D. (Ed.). (2011). *Bibliia yak intertekst svitovoi literatury* [The Bible as an Intertext of World Literature]: a Collective Monograph. Kamianets-Podilskiy: Aksioma. <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/913> [in Ukrainian].
- Abramovych, S. D., & Chikarkova, M. Yu. (2001). *Rytoryka* [Rhetoric]: tutorial. Lviv: Svit [in Ukrainian].
- Fedyk, O. (2000). *Mova yak dukhovnyi adekvat svitu (diisnosti)* [Language as a Spiritual Adequate the World (Reality)]. Lviv: Misioner [in Ukrainian].
- Kavanagh, J. & Rich, M. (2018). Truth Decay. A Threat to Policymaking and Democracy. *RAND Corporation*. https://www.rand.org/pubs/research_briefs/RB10002.html
- Keyes, Ralf. (2004). *The Post-Truth Era. Dishonesty and Deception in Contemporary Life*. New York: St. Martin's Press. https://hadinur1969.files.wordpress.com/2018/10/ralph-keyes-the-post-truth-era_-dishonesty-and-deception-in-contemporary-life-st-martin_s-press-2004.pdf
- Khamitov, N. (2002). Dukhovnist [Spirituality]. V. I. Shynkaruk (Ed.-in-chief). *Philosophical encyclopedic dictionary*. (p. 179). Kyiv: Abrys [in Ukrainian].
- Khomenko, T. M. (2008). *Preaching and Modern Journalism: monograph*. Lviv: PAIS [in Ukrainian].
- Krymskyi, S. (2002). Dukh [Spirit]. V. I. Shynkaruk (Ed.-in-chief). *Philosophical Encyclopedic Dictionary*. (pp. 177–178). Kyiv: Abrys [in Ukrainian].
- Los, Y. D. (2008). *Publitsystyka y tendentsii rozvytku svitu* [Journalism and Trends in World Development]: textbook. In 2 parts: Part 1. Lviv: PAIS [in Ukrainian].
- Los, Y. D. (2014). *Perspektyvy svitohliadnoi publitsystyky* [Prospects of Worldview Journalism]: textbook. Lviv: Ivan Franko National University of Lviv [in Ukrainian].
- Ohienko, I. I. (Transl.). (2018). *The Bible, or the Books of the Holy Scriptures of the Old and New Testaments*. Kyiv: Ukrainske Bibliine Tovarystvo [in Ukrainian].
- Petrenko, S. I. (2020). *Pravda yak sotsialnokomunikatsiina katehoriia zhurnalistyky* [Truth as a Social-Communication Category of Journalism]. Doctor of Philosophy Thesis. Kyiv: Taras Shevchenko National University of Kyiv. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.25776.07688> [in Ukrainian].
- Petrenko, S. I. (2025a). Bibliia yak media: porivnialnyi analiz iz pozytsii sotsialnokomunikatsiinoho pidkhodu [The Bible as a Media: a Comparative Analysis from the Perspective of a Social-Communication Approach]. *Obraz: naukovi fakhovi zhurnal*, 1(47), 44–58. [https://doi.org/10.21272/Obraz.2025.1\(47\)-44-58](https://doi.org/10.21272/Obraz.2025.1(47)-44-58) [in Ukrainian].
- Petrenko, S. I. (2025b). Slovo v sotsialnokomunikatsiinomu dyskursi Biblii ta yoho poviazanist iz zhurnalistykoiu [The Word in the Social-Communication Discourse of the Bible and Its Connection to Journalism]. *Scientific Notes of the Institute of Journalism*, 86, 53–69. <https://doi.org/10.17721/2522-1272.2025.86.4> [in Ukrainian].
- Pochepstov, H. H. (2016). *Suchasni informatsiini viiny* [Modern Information Wars]. Kyiv: Vydavnychiy dim «Kyievo-Mohylianska akademiia» [in Ukrainian].
- Tymoshyk, H. (2005). Bibliina onomastyka: osoblyvosti vyvchennia i doboru terminolohichnoho instrumentarii [Biblical Onomastics: features of the study and selection of terminological tools]. *Visnyk of National University «Lvivska politehnika»*. Serii «Problemy ukrainskoi terminolohii», 538, 101–104 [in Ukrainian].

Надіслано до редакції 11.08.2025 р.